

Катерина Мітченко

старший викладач кафедри
гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
аспірантка кафедри практичної
психології Криворізького державного
педагогічного університету

Зоя Мірошник

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної
психології Криворізького державного
педагогічного університету

ЗРІЛІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ВИКЛИКИ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Професійна діяльність працівників поліції проходить в умовах постійної взаємодії з громадянами, сильних емоційних навантажень, загрози власному життю та здоров'ю під час виконання службових обов'язків, що потребує від них сформованості особистої та професійної зрілості для прийняття відповідного правового рішення в конкретній обстановці оперативно-службової діяльності.

Згідно з п.23 Рекомендацій, ухвалених Комітетом міністрів внутрішніх справ на 765 засіданні 19 вересня 2001 р. державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», персонал поліції повинен бути в змозі виявляти ясність судження, відкрите ставлення, зрілість, справедливість, комунікабельність і, де це необхідно, лідерські та управлінські вміння. Крім того, вони повинні добре розуміти соціальні, культурні та суспільні проблеми.

Поліцейські в умовах воєнного часу, окрім визначених ЗУ «Про Національну поліцію» завдань щодо забезпечення громадського порядку та протидії злочинності, несуть службу у посиленому режимі, де забезпечують роботу блокпостів, здійснюють евакуацію мирного населення, забезпечують перевірку транспортних засобів та документів, а також займаються пошуком й розвідувальною роботою по виявленню диверсантів та протидії мародерству. Покладенні на поліцейських повноваження вимагають від них психологічної стійкості, високої резильєнтності, готовності до виконання службових завдань в екстремальних умовах, вміння підтримувати гідну комунікацію та бути проактивними в своїх діях.

Специфічною особливістю діяльності поліцейського є те, що головним інструментом виступає високий рівень професійної компетентності та

особистість самого правоохоронця. Тому актуальними є вимоги не тільки до рівня професійної підготовки, а також до його особистісних параметрів (особистісна зрілість, досягнута професійна ідентичність). Серед професійно важливих якостей особистості поліцейського, як особи, яка працює в сфері «Людина-людина», чи не найважливішою виступає сформованість комунікативно-рольової компетентності, яка містить соціально-когнітивні та комунікативні уміння (слухати, розмовляти та вмовляти, встановлювати соціальний контакт, переконувати, навіювати тощо) та специфічні якості (витривалість, дисциплінованість, стресостійкість, толерантність, фізична підготовленість тощо), які дозволяють ефективно виконувати покладені на нього завдання, нести службу.

Питання зрілості особистості вивчається науковцями в час мирного життя, а в період війни та важливості несення служби в умовах підвищеної небезпеки в разі зростає її актуальність. На думку С. Кузіна та І. Шаповал, узагальнюючи думку Антонової Н. О. та Рибачук Л. І., психологічно зрілою людиною є особистість, яка спроможна до самовизначення, самоприйняття, саморозвитку і самореалізації [2, с. 172]. Відповідно автори до структурних компонентів особистісної зрілості відносять наступні компоненти, які ми розглянемо через призму професійної діяльності поліцейського в умовах несення служби під час воєнного стану:

– особистісну зрілість – сукупність психологічних властивостей, що обумовлюють людську автономію до самовизначення і самоприйняття власного життєвого досвіду. У розрізі поліцейської діяльності розглядається як вміння свідомо сприймати себе та свій життєвий шлях, власні особистісні характеристики та їх трансформації з врахуванням специфіки несення служби та проживання інших позаслужбових сфер життя;

– інтелектуальну зрілість – певні психологічні властивості, що характеризують людину як здатну до пізнання, до використання набутих знань у предметній діяльності, до логічного мислення, до рефлексії і творчості. В поліцейській діяльності – це про професійну компетентність під час виконання покладених завдань на поліцейського, вміння правоохоронця бачити причинно-наслідкові зв'язки, робити відповідні об'єктивні висновки для протидії злочинності шляхом розкриття кримінальних проваджень;

– емоційну зрілість – сукупність психологічних властивостей людини, здатної адекватно відчувати і регулювати власні емоційні прояви. Як одне з перших вмінь, яким має володіти поліцейський, майже одногосно і самі правоохоронці, і цивільні відмічають – вміння бути емпатійним та при цьому вміти регулювати свої психоемоційні стани, стримувати емоції в напружених ситуаціях, бути стресостійким;

– соціальну зрілість – сукупність психологічних властивостей людини, яка вміє ефективно взаємодіяти з іншими суб'єктами, ґрунтуючись на гуманістичних принципах за умови збереження власної індивідуальності. Не менш значимим для поліціанта є вміння орієнтуватись в соціальних ситуаціях,

вибудовувати ефективну комунікацію з різними категоріями громадян, бачити маніпулятивні впливи та самому вчиняти за потреби психологічний тиск;

– професійну зрілість – прояв психологічної зрілості у сфері професійної, що складається зі стійкої професійної мотивації на досягнення успіху за рахунок професійного розвитку та самовдосконалення, сформованої професійної ідентичності, з набутих професійних знань, умінь, навичок, здібностей. Черкашин А. І. відмічає, що професійною зрілістю особистості працівників поліції варто розуміти особисте, інтегроване утворення, яке включає особистісну, соціальну, емоційну й інтелектуальну зрілість, відповідний рівень професійної ідентичності, що спонукають її до постійного саморозвитку і самодетермінації шляхом опанування провідними спеціальними компетенціями [3].

Пряхіна Н. О., Когут Я. М., Жидецький Ю. Ц. в своїх дослідженнях акцентують увагу на тому, що працюючи у психологічно, фізично й емоційно важкій сфері, поліцейський повинен володіти такими важливими якостями, як: фізична підготовка, критичне мислення, розсудливість, навички вирішення проблем, комунікативні навички, сильний моральний характер, почуття етики, співчуття, емпатія та повага до інших, відданість громаді, сильна ініціатива та наполегливість, терпіння і толерантність. Зазначені особистісно-професійні якості є комплексом взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих один одного здатностей особистості, які функціонують у симбіотичних стосунках, допомагаючи створити висококласного поліцейського [4, с. 242]. Дану симбіотичність стосунків можна виразити загальним поняттям зрілість поліцейського, а з врахуванням реалій сьогодення варто орієнтуватись на її формування та розвиток.

Досить цікавим є соціологічне дослідження КМІС, яке демонструє, що серед органів правопорядку найбільше люди у 2023 році довіряють Службі безпеки України та Національній поліції. Серед лідерів довіри: Нацгвардія – 72%, Служба безпеки України – 59%, Національна поліція – 56%. Це дослідження демонструє ріст поваги та високі очікування громадян до поліцейських, які орієнтуються на правоохоронців як на одну із складових сил безпеки та оборони України.

1. Закон України «Про Національну поліцію» № 580 – VIII від 06.02.2023 р. підстава 2391-Х. Верховна Рада України. 2023. Ст. 42.

2. Шаповал І. М., Кузіна Є. І. Рольова зрілість як чинник становлення професійної ідентичності психолога-практика. Перспективи та інновації науки, № 5(10). 2022. С. 170-187.

3. Черкашин А. І. Професійна зрілість поліцейських: теоретичний аспект. Проблеми сучасної психології, № 38. 2017 DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2017-38.%25p>

4. Пряхіна Н. О., Когут Я. М., Жидецький Ю. Ц. Професійно важливі якості сучасного поліцейського. ГАБІТУС. 2022, № 39. С. 239-243 <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4955/1/%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%82%2C%20%D0%BF%D1%80%D1%8F%D1%85%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення 01.07.2023).